

SVLAČEC ROLNÍ – HOUŽEVNATÝ PLEVEL

Svlačec rolní patří mezi velmi nebezpečné plevelné druhy s vysokou konkurenční schopností. Škodí jak v jednoletých kulturách, tak ve vytrvalých porostech, sadech, vinicích i zahradách. Regulace svlačce spočívá zejména ve správné agrotechnice a optimální aplikaci herbicidních přípravků.

Svlačec rolní (*Convolvulus arvensis*) je vytrvalý plevelný druh z čeledi svlačcovitě (Convolvulaceae). Rostlina je též známá pod lidovými názvy opletník, obtáčka, plazivý koukol, pupenec, slak, slatec, svlak, šlatec či votáčka.

POPIS DRUHU

Svlačec rolní je vytrvalá bylina s poléhavými nebo ovíjivými, pravotočivými lodyhami až metr dlouhými, které vyrůstají z trvalého, dlouhého, plazivého, silně se větvičího oddenku s mnoha postranními kořeny, které společně vytvářejí mohutný kořenový systém sahající až 3 m hluboko. Kořeny svlačce mají obrovskou schopnost pronikat i pevnými materiály, snadno pronikají zdmi, základy staveb, rozrušují chodníky a jsou schopny pronikat i asfaltem a betonem. Listy jsou střídavé, krátce řapíkaté, čepel střelovitě vejčitá až kopinatá, na bázi se dvěma špičatými laloky, celokrajná, krátce a tupě zašpičatělá. Svlačec kvete od května do září. Jednotlivé květy vyrůstají na dlouhých stopkách z úžlabí listů; jsou pravidelné, oboupohlavné, dvouobalné, se široce nálevkovitou až pětilaločnou, bílou, růžovou až načervenalou korunou, asi 1,5–2,5 cm dlouhou, a menším pěticípým kalichem. Plodem je dvouplodná tobolka, která obsahuje zpravidla čtyři semena, z nichž jsou často jedno až dvě semena nevyvinutá. Tobolky pukají až po dokonalém vyschnutí, a proto jen menší část semen vypadá na pole hned, větší část zůstane až do jara v tobolkách

na suchých rostlinách nebo se sklídí s plodinami. Jedna rostlina vytváří průměrně asi 550 semen, která jsou v obrysu nepravidelně hruškovitá, se střežovitě zaoblenou hranou a vyklenutou hřbetní stěnou (mají tvar čtvrtiny plodu hrušně), 3–4 mm dlouhá, matná, šedohnědá až šedočerná, s bradavčitými výrůstky.

Svlačec se rozmnožuje generativním i vegetativním způsobem. Na neobdělávané půdě se převážně a intenzivně rozmnožuje generativně. Semena mají tvrdé osetí, a proto po uzrání klíčí jen ojediněle, většinou potřebují k narušení osetí

a nastává zde intenzivní vegetativní rozmnožování pomocí křehkých kořenových výběžků, které raší až z hloubky 80 cm.

NÁROKY NA STANOVISŤE

Svlačec rolní se vyskytuje na celém území našeho státu od nížin až do podhorských oblastí. Konkurenční schopnost svlačce je vysoká, škodí jak v jednoletých kulturách, tak ve vytrvalých porostech, sadech, vinicích i zahradách. Potlačuje rozvoj kulturních rostlin, způsobuje poléhání obilnin a ostatních plodin, vytváří porosty na ovocných

Z neudržovaných pozemků se rychle šíří na ornou půdu. Semena jsou nejčastěji roznášena zaplevelenými komposty, půdou nebo stroji či nářadím. Svlačec se na orné půdě též významně šíří vegetativní cestou kořenovými výběžky. Jednotlivé úlomky kořenových výběžků mají vysokou regenerační schopnost a mohou se přenášet na strojích, komposty a ornici (skládky).

MOŽNOSTI OCHRANY

Svlačec rolní je poměrně citlivý vůči běžným růstovým herbicidům. Svlačci rovněž neprospívá hluboké zpracování půdy, naopak technologie minimálního zpracování půdy napomáhají jeho šíření. Na orné půdě je tedy regulace svlačce možná, i když efekt zpracování půdy a systém aplikace herbicidů se zpravidla projeví až po dvou i více letech. Problémem je ale hubení plevelu v rybízovnách, sadech a vinicích. V těchto kulturách je mechanické hubení problematické, protože konkurence kulturní rostliny je minimální a ošetření herbicidy je náročné na kvalitu aplikace, aby nedošlo k poškození kulturních rostlin. Tento plevelný druh má rovněž své přirozené nepřátele, řídce se vyskytující motýly tmavoskvrnku svlačcovou (*Tyta luctuosa*) a pernatušku svlačcovou (*Emmelina monodactyla*), jejichž larvy se živí listy, květy a dozrávajícími semeny svlačce. ■

Svlačec rolní je problematickým plevem v celé řadě kulturních rostlin

přezimovat a na jaře pak klíčí spolehlivě. Semena klíčí a rostliny vzcházejí i z hloubky 6 cm. V ulehle půdě mohou být semena životná až 20 let. Semena jsou po dozrání často pevně uzavřena v tobolkách na zaschlých nadzemních lodyhách a zůstávají na keřích, plotech aj. až do jara. Na obdělávaných plochách se semena vytvářejí řidčeji

keřích, nižších ovocných stromech aj. Zhoršuje též kvalitu píce a ztěžuje sklizeň plodin. V přírodě se vyskytuje roztroušeně na loukách, v parcích, na mezích, náspech, haldách, kolem cest, v křovinách a v plotech. Příčiny šíření svlačce je možné hledat především v nedostatecích ve zpracování půdy, agrotechnice a používání herbicidů.

Dr. Ing. Zdeněk Chromý
ÚKZÚZ Brno
Foto Winfried Buchler